JOURNALIST FÖRBUNDET

Yttrande:
2017-02-16

Dnr:
2016/99
810

Vår ref:
Tove Carlén

Miljö- och energidepartementet
m.registrator@regeringskansliet.se
lina.oskarsson@regeringskansliet.se

Rapport om Sveriges genomförande av Århuskonventionen
(M2016/00838R)

Sammanfattning

Journalistförbundet har tagit del av rapporten om Sveriges genomförande av Århuskonventionen. Journalistförbundets svar koncentreras till de delar av rapporten som rör offentlighetsprincipen och rätten att ta del av allmänna handlingar. Journalistförbundet anser att det finns stora problem med den praktiska tillämpningen av offentlighetsprincipen när det gäller bland annat rätten att ta del av handlingar digitalt och kostnaden för att ta del av handlingar digitalt. Enligt Journalistförbundet kommer dessa problem inte fram i rapporten. Tvärtom framstår det som att det finns goda förutsättningar för att ta del av handlingar digitalt och att kostnaden för detta är tydligt reglerad vilket tyvärr inte överensstämmer med verkligheten.

Journalistförbundet har även synpunkter på beskrivningen av rätten till domstolsprövning när ett beslut om utlämnande av allmän handling har fattas av statsråd eller av regeringen.

Rätten att ta del av allmänna handlingar digitalt

Det finns i svensk lagstiftning ingen rätt att ta del av allmänna handlingar digitalt. Det finns inte heller någon möjlighet att överklaga ett beslut om att handlingar inte lämnas ut digitalt för det fall handlingarna har lämnats ut i pappersform.[1] Enligt Journalistförbundet kan den som läser rapporten få intryck av att det i Sverige finns en rättighet att ta del av handlingar digitalt, om det efterfrågas. Detta är missvisande eftersom det tyvärr inte stämmer.

Ett exempel är att det av rapporten under punkten "informationen tillhandahålls i den form som efterfrågas" framgår att tryckfrihetsförordningen (TF) ger en rätt att ta del av handlingar.[2] Det finns dock inte i TF någon rätt att ta del av handlingar digitalt, inte heller serviceskyldigheten i förvaltningslagen kan anses ge någon sådan rätt.

Avgifter för att ta del av allmänna handlingar

Den som har möjlighet att besöka en myndighet har rätt att ta del av handlingar på plats, kostnadsfritt. Den som inte har möjlighet att fysiskt besöka myndigheter kan välja att få handlingen skickad via post enligt de avgifter som föreskrivs i 16 § avgiftsförordningen. Samma reglering gäller för utlämnande via fax.

Avgiften för utlämnande av allmänna handlingar digitalt är inte tydligt reglerad med belopp i avgiftsförordningen. Istället gäller "principen för full kostnadstäckning", vilket regleras i 5 § avgiftsförordningen. Hur denna princip tillämpas i praktiken varierar kraftigt från myndighet till myndighet. Förutsebarheten för den som på förhand vill veta hur mycket det kommer kosta att ta del av handlingar digitalt är i vissa fall mycket dålig. Det förekommer nämligen att myndigheter tar betalt utifrån en timtaxa, men det är inte alltid myndigheterna på förhand kan svara på hur lång tid det kommer ta att fram de handlingar som efterfrågas.

Avgiftsförordningen behandlas i rapporten under punkten "När det gäller punkt 8 – åtgärder som har vidtagits för att se till att kraven om kostnader uppfylls".[3] Hur avgiftsförordningen i praktiken fungerar för den som vill ta del av handlingar digitalt behandlas dock inte. Journalistförbundet tycker därför inte att rapporten på ett tillfredställande sätt beskriver hur avgiftsförordningen i praktiken fungerar och vilka konsekvenser det får för genomförandet av Århuskonventionen.

Möjligheten att överklaga beslut om begäran att ta del av allmänna handlingar i vissa fall

Ett beslut om utlämnande av allmänna handlingar som fattas av statsråd eller regeringen kan inte överklagas till domstol. Detta är en allvarlig brist i den svenska offentlighetslagstiftningen. Problemet behandlas i rapporten under punkten "Hinder som uppstått vid genomförandet av artikel 9".[4] I samma punkt står det att "Den grundlagsfästa offentlighetsprincipen tillgodoser dock konventionens syften." Journalistförbundet anser att det är otydligt vad som menas med detta. På vilket sätt offentlighetsprincipen tillgodoser konventionens syften när det kommer till att få sin

---

[1] Se Regeringsrättens beslut 25 april 2008, mål nr 521.
[2] Se Rapport om Sveriges genomförande av Århuskonventionen, sid 11.
[3] Se Rapport om Sveriges genomförande av Århuskonventionen, sid 13.
[4] Se Rapport om Sveriges genomförande av Århuskonventionen, sid 42.

sak prövad i två instanser bör förtydligas. Journalistförbundet anser även att regeringen bör se över frågan ur ett bredare perspektiv så att Sverige i framtiden kan leva upp till de grundläggande krav på rätt till domstolsprövning som uppställs i internationella konventioner och andra rättsakter.

Med vänlig hälsning
SVENSKA JOURNALISTFÖRBUNDET

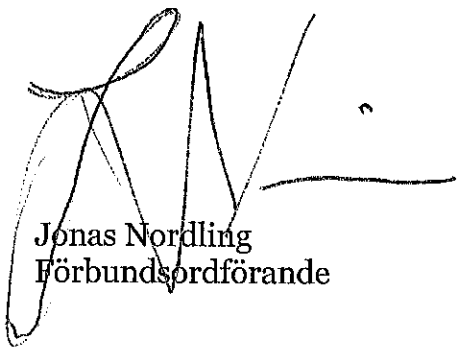

Jonas Nordling
Förbundsordförande